

İzlençe (Syllabus)

Dersin Adı:	Yemek, Kültür, Toplumsal Cinsiyet	Toplam Ders Saati:	28 saat çevrimiçi ders, 92 saat bağımsız çalışma
Eğitmen(ler):	Dr. Nevra Akdemir	Haftalık Ders Saati:	2 saat, Salı, 16:00-18:00 (CET) / 17.00 – 19.00 (UTC+3)
Dil:	Türkçe		
Ev Sahibi Kurum:	Osnabrück Üniversitesi - Institut für Migrationsforschung und Interkulturelle Studien (IMIS)	Sertifika Sağlayan:	Osnabrück Üniversitesi - Institut für Migrationsforschung und Interkulturelle Studien (IMIS) / 4 AKTS
Asgari Katılımcı Sayısı:	5	Azami Katılımcı Sayısı:	30

Ders Tanıtımı

İnsani varoluşun temel unsurlarından mutfak ve yemek, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin sınıfsal, bölgesel, kültürel ve toplumsal cinsiyete dayalı katmanlı ayrımlarının ve ortaklıklarının sembolleri ve praksislerinden biridir. Bu bağlamda bir araştırmacı için mutfak ve yemeği odağına alan bir sosyal bilim perspektifi göç, mekân, cinsiyet, kültür ve yöntem ile ilgili birçok konuda ufuk açıcı çalışmaları üretmesine imkan verir. Bu ders aracılığıyla, mutfak ve yemek üzerine sosyal bilimlerin farklı alanlarında üretilen çalışmaları inceleyeceğiz ve göç, toplumsal cinsiyet, ırk, ulusal ve karşı kültür bağlamında yaşamın ritimlerini oluşturan ritüel değerler ve ritimler matrisinin nasıl okunacağını örneklendireceğiz.

Bu bağlamda bu derste, toplumsal cinsiyet ve kültürün kesişiminde ele aldığımız mutfağı, kuramsal ve metodolojik okumaya tabi tutup, hem kendi hikayelerimiz üzerinden hem de içinde bulunduğumuz toplumsal dinamikleri anlaşılır kılmak için çeşitli etkinlikleri planlayacağız. Çok disiplinli bir ders olması, ders materyallerinin ve çıktılarının video ve sosyal medya araçları gibi çeşitlenmesini sağlayacak. Ayrıca derslerin ardından yapılacak tartışmalarla, bir blog oluşturmayı ve katılımcıların etraflarındaki göçmen grupların mutfaklarıyla dayanışmacı bir ilişkiyi kurmayı da hedeflemektedir.

Ders, bu bağlamda bir mekânsal ilişki olarak Türkçe literatürün içinde hem Türkçe konuşulan bölgelerin hem de diasporanın içinden başlayarak dünya literatüründe ve pek çok farklı topluluk bağlamında yemek ve tariflerde kristalize olan kültür, dil ve toplumsal cinsiyeti çeşitli biçimlerinde araştırmaya pencere aralamayı hedeflemektedir.

Öğrenim Amaçları

Aşağıdaki konulara genel bir bakış sağlamak:

- Eleştirel yemek çalışmaları bağlamında göç, cinsiyet, ırk ve sınıf kesişiminde üretilen çeşitli teorik ve metodolojik yaklaşımlara giriş bilgisine sahip olmak
- Kamusal ve özel alanda göçmenlerin yaşamlarını düzenleyen sınıf ve cinsiyetli praksisler ve ilişkilerin matrisine gömülü olan yemeğin ve anlam ve gündelik hayat bilgisinin inşasını belirleyen sembollerin nasıl işlediğini araştırmak
- Sosyal dinamiklerin, çeşitli ölçeklerde izdüşümünü gördüğümüz mutfaktaki cinsiyetlenmiş deneyimleri ve tariflerde kendini gösteren göçün kolektif hafızasının nasıl etkilediğini eleştirel bir okumaya tabi tutmak
- Kültürel kimliklerin oluşumunda yemeğin ve etrafında örülü ilişkileri ağının rolünü göçmenlerin hikaye ve anlatılarında nasıl bir rol oynadığını analiz etmek

Dersi başarıyla tamamlayan katılımcıların kazanımları:

- Yemek, mutfak praksi ve yemek yollarının tarihsel ve cinsiyetlendirilmiş politik ekonomi bağlamında ve kültürel, sosyal ve ekonomik unsurlarının karmaşık ve diyalektik ilişkisi hakkında aydınlatıcı tartışmalar yapabilmek
- Yemeğin soyut ve somut bileşenlerinin bireysel yaşamlarındaki rol ve işlevlerini tartışabilmek; bunları içinde yaşadığımız mekansal, politik ve ekonomik çerçeveye ilişkilendirebilmek
- Seçtiğiniz bir yemeğin/gıdanın kısa bir göç tarihini ve çağdaş tüketim ürününe dönüşümünü ya da üretilen ulusal kimlik içindeki kültürel aidiyeti sembolize eden meta haline gelişini geniş sosyal ve politik-ekonomik bağlamda hikayeleyebilmek
- Yaratıcı araştırma/yazma yöntemleriyle yemeğin kimliği ulus, cinsiyet, sınıf, ırk ve etnisite etrafında sembolik repertuarlar olarak nasıl eklemlendiğini yansıtabilmek

Dersin Gereklilikleri

Ders hem çevrimiçi hem de yüz yüze gerçekleştirilebilir bir esneklikte planlanmaktadır. Bu bağlamda, bu derste toplumsal cinsiyet ve kültür kesişimini teorik ve metodolojik okumalara tabi kılmak hem kendi hikayelerimiz üzerinden hem de toplumsal dinamikleri anlaşılır kılmak için çeşitli etkinliklerle birlikte planlanmıştır. Bu ders dönemi boyunca film okumaları, makale ve kitaplardan oluşan okuma metinlerinin tartışılması ve mikro

ölçekli otoetnografik ve etnografik çalışmalar yapılacaktır. Bu açıdan dersin metodolojisi çok-disiplinlidir.

Derslerin başarı ölçümlerinin üç temel dinamiği olacaktır. İlki derslerdeki tartışmalara aktif katılımdır. Okuma metinlerinin tartışılmasının yanı sıra, haftalık ödevlerin yapılması ikinci temel belirleyendir. 14 haftalık ders içinde dönem sonu projesinin yanı sıra 3 adet küçük ödev verilecek ve bunların sadece sözsel değil yazılı ve görsel çalışmalar aracılığıyla hazırlanması mümkün olacaktır. Üçüncü olarak dersin haftalık konu başlıklarından bir ödev konusu seçilerek, tasarımı ve hazırlanması istenecektir. Dersin final notu aşağıdaki unsurlara göre belirlenecektir:

- *Derse Katılım ve Aktif Tartışma Yürütme* 20%
- *Haftalık Ödevler ve Yaratıcı Değerlendirme* 30%
- *Dönem sonu Projesi ve sunumu* 50%

Dersin içinde haftalık görevler olarak görünen 3 adet (A4 sayfaya, New Times Roman 12 punto, tek aralıklı) 2 sayfalık ödev veya 5 dakikalık video yapılacak. Daha sonra bu ödev dönem sonu ödevine destek olacak şekilde planlanabilir. Bu ödevleri yapmaya yardımcı olmak için haftalık okuma listesi geniş tutuldu. Her bir haftalık ödev başarı notunda yüzde 10'luk bir katkıda bulunacak. Dönem sonu projesi 10-15 sayfalık (A4 sayfaya, New Times Roman 12 punto, tek aralıklı) bir yazılı proje veya 15 dakikalık bir video olarak planlanabilir. Dersin dönem sonu projesinin yazılı haldeyse 15 dakikalık sunumu, video olarak yapılmışsa 3 dakikalık sunumu, son iki hafta içinde planlanacaktır. 27 Haziran 2022 tarihinde dönem projesi teslim edilmiş olmalıdır.

Dersin Ana Hatları / Ders Programı:

Week 1		Giriş: Yemek Çalışmaları nedir?
Week 2	Katılımcılar haftalık konu başlıkları halinde listelenen temalardan hangisini dönem sonu projesi olarak seçeceğini düşünüp, araştırma başlığına karar vermelidir.	Tema: Mutfakta Sosyal Bilim Yapmak Tartışma Sorusu: <i>Filmden hareketle araştırma yapma ve araştırmacının araştırma konusuyla mesafesi olmalı mı sorusunu tartışacağız.</i> Film tartışması: Mutfak Öyküleri (Norveç: Salmer fra Kjøkkenet) 2003 yapımı. Yönetmen: Bent Hamer. Kaynak: https://xaperezsindin.com/2014/08/13/the-film-kitchen-stories-and-the-history-of-qualitative-research/

Week 3		Tema: Yemek ve Milli Kültür, Mutfak ve Yemeklerin Göçü Tartışma: <i>Yemek ne zaman ve kimler için birleştiricidir veya ayrıştırıcıdır? Mutfak milli olabilir mi? Yemeklerin ve gıdanın sömürgecilik ve göç ile iç içe olan tarihinden aidiyet ve kolektif hafıza nasıl kurulur?</i>
Week 4	Dönem sonu projesi konu seçimi (4. hafta)	Tartışma: Yokluğu ve Varlığı Paylaşmak Mitler ve inançlarda yemek Ödev: Yediğimiz şey bizim kimliğimiz midir? Farklı kültürlerde, Yemek veya yememek, dinsel ritüellerin arasındaki bağlam hakkında tarihsel küçük araştırma.
Week 5	Katılımcılar geleneksel mutfak ve topluluk mutfakları örneklerinin karşılaştırmasını yapacak şekilde otoetnografik bir araştırma planı yapar ve sorular hazırlar. (5-8. Haftalar)	Tema: Sofra Kurmak ve Sosyal Ağları Kurmak Toplumsal Cinsiyet, kimlik ve Yemek
Week 6		Film Tartışması: <i>Habba is a Kannada family movie, directed by D.Rajendra Babu</i> Tat, koku, hafıza ve duygu üzerine sosyal bilimler, fen bilimlerinden neyi öğrenebilir, sorusunu cevaplamak üzere tartışacağız ve filmi bu bilgilerle yeniden değerlendireceğiz.
Week 7/8	Dönem Projesi olarak bu araştırmanın yöntem tartışması ve uygulamasını gerçekleştirirler.	Tema: Tarifler ve Kültür Tartışma Sorusu: <i>Tarifler kime ait?</i> Hafta ödevi: Fotoğraflı Yemek Tarif Bulma. Bir yemek tarifi edinirken, yemekle kişinin kurduğu bağı anlamak için hikayesi olan bir tarif edinilecek ve yaratıcı /görsel olarak sunulacak. <i>Hikaye ve Tarif</i> iç içe olmalı.

Week 9/10		Tema: <i>Yemeklerin cinsiyeti</i> Tartışma Sorusu: <i>Büyük aşçılar neden erkek?</i> Ödev <i>bir mangal/barbeque etkinliğindeki cinsiyet rollerini gözlemlemek ve yazmak.</i>
Week 11		Tema: Göçmen Mutfağı <i>Birleştiren ve Ayrıştıran Mutfakların tartışılmasına göçmenlik üzerinden devam edilecek.</i> Film Tartışması: <i>Göçmen mutfağını iki filmin izinden okumak istiyoruz, Kuskus [Angst essen Seele auf] ve Duvara Karşı [Gegen die Wand] filmlerinde mutfak ile yemeklerin ve sofranın göçmenlik deneyimini ortaklaştırması ve ayrıştırması nasıl ele alınmış?</i>
Week 12		Tema: <i>Yemek, hegemonya ve ideoloji</i> Tartışma Sorusu: <i>Yemek dekolonize edilebilir mi? Göçmenlerin hegemonya karşısında pazarlık mekanizması olarak yemek işlevsel mi? Tarihsel ve politik bağlamıyla yemeğin politikası Sömürgeci, cinsiyetçi, ırkçı olmayan eşitlikçi bir mutfak mümkün mü?</i>
Week 13	Proje teslimi, sonuç tartışmaları ve sunuş planı	<i>Tartışma Sorusu: Mutfakta aidiyet, kültür, kolektif hafıza, dayanışma, eşitlik/eşitsizlik ve değer aynı zamanda nasıl üretilir?</i> <i>Geleneksel mutfak ve topluluk mutfakları örnekleri karşılaştırması yapacak şekilde dönem projenizi gözden geçirip, bir sunuş planı hazırlayınız. Bu derste aidiyeti politik bağlamlarda kuran kolektif mutfaklara bir bakış atacağız.</i>
Week 14	Dönem sonu ödevi sunumları	<i>Toparlama, Özet, Değerlendirme.</i>

Okuma Listesi

Hafta 1: Yemek Çalışmalarına Giriş:

- Yemek çalışmalarının kökeni ve tarihi
- Yemek çalışmalarında yemek, yemek yolu ve tarifin anlamı
- Yemeği materyal kültürün içine oturtmak
- Yemeğin coğrafyasını, üretim ve tüketim ilişkilerini okumak

Ders materyalleri:

- Ceisel, Christina (2018) Food Studies, Oxford Research Encyclopedia of Communication, DOI: 10.1093/acrefore/9780190228613.013.580
- Podcast: Meraklısına Bilim: Prof. Dr. Zafer Yenil ile tarım ve yemek sosyolojisi, link: <https://www.youtube.com/watch?v=Jyi5SaQpXfw>

Hafta 2: Mutfakta ve Sofrada Bilim

Tartışma Sorusu: Filmden hareketle araştırma yapma ve araştırmacının araştırma konusuyla mesafesi olmalı mı sorusunu tartışacağız.

Film tartışması: Mutfak Öyküleri (Norveç: Salmer fra Kjøkkenet, 2003) Yönetmen: Bent Hamer. Kaynak: <https://xaperezsindin.com/2014/08/13/the-film-kitchen-stories-and-the-history-of-qualitative-research/>

Ders materyalleri:

- Gülbenkian Komisyonu (2008) Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor, Çev. Şirin Tekeli, Metis Yayınları: İstanbul. (33 sayfa)
- Wulff, D., St. George, S., Harper-Jaques, S., & Jaques, L. (2012). Kitchen Stories: A Review. The Qualitative Report, 17(44), 1-10. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2012.1713>
<https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1713&context=tqr>

Hafta 3: Yemek ve Milli Kültür, Mutfak ve Yemeklerin Göçü

Tartışma Sorusu: Yemek ne zaman ve kimler için birleştiricidir veya ayrıştırıcıdır? Mutfak milli olabilir mi? Yemeklerin ve gıdanın sömürgecilik ve göç ile iç içe olan tarihinden aidiyet ve kolektif hafıza nasıl kurulur?

Okuma materyalleri:

- Onaran, B (2015) “Milli Mutfak Nasıl Kurgulanır?” Mutfak Tarih: Yemeğin Politik Serüveni, s:71-84, İstanbul: İletişim Yayınları (12 sayfa)
- Anthias, F. (1998). Evaluating ‘Diaspora’: Beyond ethnicity? Sociology, 32(3), 557-580

Hafta 4: Yokluğu ve Varlığı Paylaşmak: Mitler ve İnançlarda Yemek

Tartışma Sorusu: Yediğimiz şey bizim kimliğimiz midir?

Ödev: Farklı kültürlerde, Yemek veya yememek, dinsel ritüellerin arasındaki bağlam hakkında tarihsel literatür taraması yapın. Yediğimiz şey bizim kimliğimiz midir? Farklı kültürlerde, Yemek veya yememek, dinsel ritüellerin arasındaki bağlamı kurmak asli sorumuz.

Okuma materyalleri:

- Bal, Beste (2014) Türkiye’de yemek paylaşım hareketi, link: <https://www.yesilist.com/turkiyede-yemek-paylasim-hareketi/>
- Knut Oyangen; The Gastrodynamics of Displacement: Place-Making and Gustatory Identity in the Immigrants' Midwest. The Journal of Interdisciplinary History 2009; 39 (3): 323–348. doi: <https://doi.org/10.1162/jinh.2009.39.3.323>

Hafta 5: Sofra Kurmak ve Sosyal Ağları Kurmak

Tartışma: *Yemek masasının ve yemek üretiminin cinsiyeti/kimliği, toplumsal cinsiyete dayalı performanslar üzerine bir tartışma gerçekleşecek.*

Okuma materyalleri:

- Jarvis, H.,P.Kantor ve J.Cloke (2015), “Gündelik Hayatın Altyapıları”, Kent ve Toplumsal Cinsiyet, Ankara: Dipnot Yayınları, s:148-177
- Akdemir, Nevra (2021) “Kreuzberg’de Helva Kavurmak: Dayanışma ile Minnet Geriliminde Yeniden Kurulan Göç Sonrası Hayatlar”, Birikim, Migration, Ekim 390, s:42-53, İstanbul: Birikim Yayınları

Hafta 6: Tariflerde Duygulanım ve Ev Kurma

Film Tartışması: *Habba* is a Kannada family movie, directed by D.Rajendra Babu Tat, koku, hafıza ve duygu üzerine sosyal bilimler, fen bilimlerinden neyi öğrenebilir, sorusunu cevaplamak üzere tartışacağız ve filmi bu bilgilerle yeniden değerlendireceğiz.

- Dinleme önerisi: <https://acikradyo.com.tr/acik-mutfak/gocler-kentler-ve-mutfaklar>

Okuma materyalleri:

- Okuma önerisi: Beatrice, Hendrich (2011) “Mario Levi ve Mıgırđıç Margosyan’da Yemek Hatırlama ve Hatırlama Yemekleri”, Nasıl Hatırlıyoruz? Türkiye’de Bellek Çalışmaları” Der: L. Neyzi, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, s: 91-120

Hafta 7: Mutfak işi, Yemek Becerisi ve Bakım Görevleri

Tartışma Sorusu: Tarifler kime ait?

Ödev: Fotoğraflı Yemek Tarif Bulma Ödevi. Bir yemek tarifi edinirken, yemekle kişinin kurduğu bağı anlamak için hikayesi olan bir tarif edinilecek ve yaratıcı/görsel olarak sunulacakları ödevi bu hafta tasarlayacağız. Okuma metinleri bu yönde tartışacağız.

Okuma materyalleri:

- Perez, Caroline Criado (2021), “Sömürülecek Maliyetsiz Bir Kaynak”, Görünmez Kadınlar: Erkekler için Tasarlanmış bir Dünya’da Veri Yanlılığı ile Yaşamak, Çev: Mine Şengel, İstanbul: Epsilon Yayınları, s: 287-303
- Gottschlich, Daniella (2014) Emekten Kurtulmak, Kaynak : <https://tr.boell.org/tr/2014/11/19/emekten-kurtulmak-musterekler-dunyasinda-calisma-ve-bakim-isleri>
- Acar-Savran, Gülnur (2020) Bakım/toplumsal yeniden üretim krizi ve ötesi, Kaynak : <https://catlakzemin.com/bakim-toplumsal-yeniden-uretim-krizi-ve-otesi/>

Hafta 8: Mutfak işi, Yemek Becerisi ve Bakım Görevleri

Tartışma Sorusu: Tarifler kime ait?

Ödev: Fotoğraflı Yemek Tarif Bulma Ödevi. Bir yemek tarifi edinirken, yemekle kişinin kurduğu bağı anlamak için hikayesi olan bir tarif edinilecek ve yaratıcı/görsel olarak sunulacak. *Hikaye* ve *Tarif* iç içe olmalı. Bu ödevi yazılı yapmak istemeyenlerin göç ve yemek tariflerini ele alan 5 dakikalık video yapması da mümkündür. Önceki hafta planlanan araştırmanın sonuçları tartışılarak, okuma materyalleri ile birlikte değerlendirilecek.

Okuma materyalleri:

- Massey, D. (2007) “Identity, Place and Responsibility”, World City, Cambridge: Polity Press.177-187
- Frost W.&J.Laing (2016) "Cuisine, Migration, Colonialism and Diasporic Identities", Heritage Cuisines: Traditions, Identities and Tourism, ed. Dallen J. Timothy, London and New York: Routledge, 2016, 37-52

Hafta 9: Erkeklik ve Mutfak İşi

Tartışma Sorusu: *Yemek cinsiyetli midir?*

Ödev: Katılımcıların bir mangal/barbeque etkinliğindeki cinsiyet rollerini gözlemler ve 2 sayfalık bir aktarım yapması için ilk planlamaların ve tartışmaların gerçekleşeceği haftadır. Bu hafta konu okuma materyalleri ile tartışılıp mini araştırmanın dizaynı planlanacak.

Okuma materyalleri:

- Stotzer, Bettina (2014) "Wild Barbecuing: Urban Citizenship and the Politics of Transnationality in Berlin's Tiergarten." In Transnationalism and the German City, edited by Jeffrey M. Diefendorf and Janet Ward: 73-88. New York: Palgrave Macmillan
- Banner, Lois (1972) "Why Women Have Not Been Great Chefs," South Atlantic Quarterly, LXII (Spring 1973): 198 212

Hafta 10: Erkeklik ve Mutfak İşi

Ödev: Katılımcılar bir mangal/barbeque etkinliğindeki cinsiyet rollerini gözlemler ve 2 sayfalık bir aktarım yapar. Bu ödevi yazılı yapmak istemeyenlerin barbekü ve toplumsal cinsiyet performanslarını konu alan 5 dakikalık video yapması da mümkündür. Önceki hafta planlanan araştırmanın sonuçları tartışılarak, okuma materyalleri ile birlikte değerlendirilecek.

- Alkan-Korkmaz, Sevinç (2018) Mutfağın -e[ril] hâli: Tasarım ve cinsiyet, Link: <https://t24.com.tr/k24/yazi/tasarim-ve-cinsiyet,1566>
- Adams, C (2010) Etin Cinsel Politikası, Çev: G. Tezcan & M.E. Boyacıoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 340-347

Hafta 11: Göçmen Mutfacı

Tartışma: *Göçmen mutfağını iki filmin izinden okumak istiyoruz, Kuskus [Angst essen Seele auf] ve Duvara Karşı [Gegen die Wand] filmlerinde mutfak, yemeklerin ve sofranın göçmenlik deneyimini ortaklaştırması ve ayrıştırması nasıl ele alınmış?*

Movies: *Ali: Fear Eats the Soul* (Türkçe: Kuskus; German: Angst essen Seele auf) 1974 Batı Almanya yapımı film, yönetmeni: Rainer Werner Fassbinder; *Gegen die Wand*; (Turkish: Duvara Karşı) Fatih Akın'ın 2004 Almanya-Türkiye yapımı bir drama film

Hafta 12: Yemek ve -izm'ler

Tartışma Sorusu: *Yemek dekolonize edilebilir mi? Tarihsel ve politik bağlamıyla yemeğin politikası*

İzleme önerisi: Documentary: Ugly Delicious. (2018). Episode 3. Netflix: 'Home Cooking'

Okuma materyalleri:

- Adams, C (2010) "Sonsöz", *Etin Cinsel Politikası*, Çev: G. Tezcan & M.E. Boyacıoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 340-347
- Çağlar, Ayşe (1998) "McDöner: Dönerkebab und der Kampf der Deutsch-Türken um soziale Stellung." *Sociologus. Zeitschrift für empirische Ethnosoziologie und Ethnopsychologie* 48(1): 17-41.

Hafta 13: Mutfakta Sosyal-Bilim Yapma:

Tartışma Sorusu: Mutfakta aidiyet, kültür, kolektif hafıza, dayanışma, eşitlik/eşitsizlik ve değer aynı zamanda nasıl üretilir?

Geleneksel mutfak ve topluluk mutfakları örnekleri karşılaştırması yapacak şekilde dönem projenizi gözden geçirip, bir sunuş planı hazırlayınız. Bu derste aidiyeti politik bağlamlarda kuran kolektif mutfaklara bir bakış atacağız.

Önerilen Okumalar:

- Meah, A, Jackson, P (2013) Crowded kitchens: The 'democratisation' of domesticity? *Gender, Place and Culture* 20(5): 578–96;
- Cieraad, Irene (2002). 'Out of my kitchen!' *Architecture, gender and domestic efficiency. The Journal of Architecture*, 7(3), 263–279; Walkerdine, V., & Lucey, H. (1989). *Democracy in the Kitchen*. Virago.

Hafta 14: Sunumlar ve kapanış

Dönem Projesi sunumlarını dinleyeceğiz ve dersin ana tartışmalarına yeniden göz atarak dersi sonlandıracağız.